

УДК 343.131

DOI <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2024-2/9>

БЕЗОПЛАТНА ПРАВНИЧА ДОПОМОГА ДЛЯ ПОТЕРПІЛИХ ТА ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Крикунов Олександр Вікторович,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального правосуддя
та правоохоронної діяльності
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0003-4573-8853

Музичук Катерина Сергіївна,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального правосуддя
та правоохоронної діяльності
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0002-4153-8558

У статті досліджено міжнародно-правові та національні джерела права, які регулюють надання потерпілим від кримінальних правопорушень правничої допомоги за кошти держави, а також наукові дослідження цієї проблеми. У кримінальному провадженні важливу роль у забезпеченні прав і законних інтересів як підозрюваного, обвинуваченого, так і потерпілого, є право на професійну правничу допомогу. У ст. 14 Закону «Про безоплатну правничу допомогу» станом на листопад 2024 р. нами виявлено одинадцять вразливих категорій потерпілих осіб, які мають право на отримання представництва у кримінальному провадженні за кошти держави. Вважаємо, цей перелік потребує обґрунтованого розширення. Адже право на безоплатний правовий захист для підозрюваних, обвинувачених у ст.ст. 49, 52-53, 330 КПК та у ст. 14 Закону «Про безоплатну правничу допомогу» закріплено у значно більшому обсязі. Цей стан не відповідає засадам верховенства права, рівності, змагальності сторін у кримінальному провадженні. Піддано аналізу підстави та обмеження для представництва прокурором окремих категорій потерпілих і зроблено висновок про вузьку сферу цієї прокурорської діяльності, яка не може вирішити існуючі проблеми надання безоплатної правничої допомоги представником потерпілого. Втім, було відзначено ініціативу Офісу Генпрокурора щодо допомоги потерпілим від воєнних злочинів, у т. ч. і направлення їх до центрів надання безоплатної правничої допомоги, інших спеціалізованих установ, які надають їм послуги і підтримку. Було сформульовано пропозицію законодавцю внести доповнення до п. 8 ч. 1 ст. 56 КПК з метою подолання дисбалансу між становищем потерпілого і підозрюваного, обвинуваченого у частині доступу до безоплатної правничої допомоги. У ст. 49 КПК має бути передбачено обов'язок посадових осіб, які керують кримінальним провадженням, та процедура призначення представника для потерпілого у порядку забезпечення його безоплатною правничою допомогою. Обґрунтовано потребу виключення ч. 4 ст. 14 Закону «Про безоплатну правничу допомогу», аби зміст права на представництво для потерпілих осіб, як і право на захист підозрюваного, обвинуваченого, був втілений повноцінно.

Ключові слова: потерпілий, представник, безоплатна правнича допомога, кримінальне провадження.

Krykunov Oleksandr, Muzychuk Kateryna. Free legal aid for victims and principles of criminal proceedings

The article examines international and national sources of law, that regulate the provision of legal aid to victims of criminal offenses at state expense, as well as scientific research on this issue. In criminal proceedings, the right to professional legal aid plays an important role in ensuring the rights and legitimate interests of both the suspect or accused and the victim. In Art. 14 of the Law "On Free Legal Aid" as of November 2024, we have identified eleven vulnerable categories of victims who have the right to receive representation in criminal proceedings

at the expense of the state. We believe that this list requires a reasonable expansion. After all, the right to free legal protection for suspects, accused in Articles 49, 52-53, 330 of the Criminal Procedure Code of Ukraine and in Art. 14 of the Law "On Free Legal Aid" is enshrined in a much larger scope. This situation does not correspond to the principles of the rule of law, equality, adversarial principle in criminal proceedings. The grounds and limitations for the prosecutor's representation of vulnerable categories of victims are analyzed and a conclusion is drawn about the narrow scope of this prosecutor's activity, which cannot solve the existing problems of providing free legal aid by the victim's representative. However, the initiative of the Prosecutor General's Office to assist victims of war crimes was noted, including referring them to free legal aid centers and other specialized institutions, that provide them with services and support. A proposal was formulated for the legislator to make an addition to Clause 8 Part 1 of Article 56 of the Criminal Procedure Code of Ukraine in order to overcome the imbalance between the position of the victim and the suspect, accused in terms of access to free legal aid. In Art. 49 of the Criminal Procedure Code of Ukraine for officials, who manage criminal proceedings, should provide the obligation and the procedure for appointing a representative for the victim in order to provide him with free legal aid. The need to exclude Part 4 of Article 14 of the Law "On Free Legal Aid" reasoned by the fact that the content of the right to representation of victims, as well as the right to defense of the suspect or accused, is not fully realized.

Key words: *victim, representative, free legal aid, criminal proceedings.*

Забезпечення належної правової процедури, надання своєчасної та якісної правової допомоги потерпілому визнається як пріоритет на міжнародному рівні. У Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою, схваленої резолюцією 40/34 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р. акцентовано увагу держав на сприянні тому, щоб судові та адміністративні процедури більшою мірою відповідали потребам жертв за допомогою: а) надання жертвам інформації про їхню роль та про обсяг прав, терміни проведення та хід судового розгляду та про результати розгляду їхніх справ, зокрема у випадках тяжких злочинів, а також у випадках, коли вони попросять про таку інформацію; б) забезпечення можливості викладу та розгляду думок і побажань жертв на відповідних етапах судового розгляду; в) надання належної допомоги жертвам протягом усього судового розгляду; г) вжиття заходів для зведення до мінімуму незручностей для жертви, охорони її особистого життя, забезпечення безпеки; д) уникнення невинуватених затримок при розгляді справ та виконанні рішень про компенсації жертвам (п. 6 Декларації) [1].

У підсумковому документі "Основні положення про роль адвокатів", прийнятому на VIII Конгресі ООН із попередження злочинності і поводження з правопорушниками 1990 р., вказано, що одним із стимулів для його розробки слугувала необхідність "поліпшення доступу до юсти-

ції й справедливого ставлення, відшкодування шкоди, компенсації і допомоги для жертв злочину" [2]. Ми погоджуємося із таким підходом, бо він обумовлений тим, що складний зміст кримінального процесу вимагає від його учасників достатньої правової і психологічної підготовки і практичного досвіду її застосування. Потерпілий переважно не є юристом, тому він повинен отримувати фахову правничу допомогу, щоб мати змогу відстояти у сфері кримінального судочинства свої права і законні інтереси, бо в іншому випадку вони можуть залишитися декларативними. Не можна ігнорувати і ту обставину, що потерпілий у абсолютній більшості випадків є законослухняним громадянином, що постраждав від кримінально караних діянь правопорушників, яким не змогла запобігти держава. Більшість потерпілих осіб, які зазнали насильства, переживають посттравматичний стрес. Тому залишати потерпілих наодинці із проблемами відстоювання порушених прав у кримінальному судочинстві несправедливо та неетично. Це не відповідає ідеї верховенства права, яка підпорядковує діяльність держави забезпеченню, охороні та захисту прав людини.

Для покращення рівня захисту потерпілих в рамках кримінальних проваджень на всій території ЄС було ухвалено Директиву 2012/29/EU від 25 жовтня 2012 р. "Про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочину. Згідно до ст. 13 Дирек-

тиви 2012 р. держави-члени ЄС повинні забезпечити доступ до правової допомоги потерпілим, які є сторонами кримінальних проваджень. Умови та правила доступу потерпілих до правової допомоги повинні визначатися національним правом [3].

У Конституції Україна декларує себе як правову та соціальну державу (ст. 1), проголошує принципи верховенства права (ст. 8), рівності перед законом і судом, змагальності (ст. ст. 21, 129) [4]. Ці ж засади ми знаходимо у КПК (ст. ст. 8, 10, 22) [5]. У ст. ст. 59, 131-2 Конституції України передбачено право кожного на професійну правничу допомогу вільно обраним захисником (адвокатом). У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно.

У кримінальному провадженні важливу роль у забезпеченні прав і законних інтересів як підозрюваного, обвинуваченого, так і потерпілого, є право на професійну правничу допомогу, зокрема, юридичні послуги фахівця у галузі права, який уповноважений на зайняття адвокатською діяльністю. У випадку представлення інтересів особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, він виступає у статусі захисника (ст. 45 КПК). Якщо він надає правову допомогу потерпілому, то набуває статус його представника (ст. 58 КПК).

Закон України "Про безоплатну правничу допомогу" у ст. 3 визначає, що "право на безоплатну правничу допомогу – гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правничу допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правничу допомогу у випадках, передбачених цим Законом" [6]. Аналізуючи ст. 13 вказаного Закону, можна зробити висновок про те, що у кримінальному провадженні безоплатна вторинна правнича допомога для підозрюваних, обвинувачених надається у вигляді захисту. Відповідно, потерпіла особа користується правом на професійне представництво за кошти держави.

Слід вказати, що засада забезпечення права на захист щодо осіб, щодо яких

здійснюється кримінальне провадження, гарантує їм можливість самозахисту через особисту реалізацію процесуальних прав, а також професійну правничу допомогу захисника. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника. У випадках, передбачених законодавством, безоплатна правова допомога підозрюваному, обвинуваченому надається за рахунок держави (ст. 20 КПК). Відповідно до вказаної засади підозрюваний, обвинувачений мають право на першу вимогу отримати захисника і конфіденційно зустрітися із ним до першого допиту, а також після цього допиту; на участь захисника у проведеному допиті, інших процесуальних дій за участю його підзахисного; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених законодавством (п. 3 ч. 3 ст. 42 КПК).

Щодо потерпілого законодавець такої ретельності підходу не виявляє. Адже у чинному КПК аналогічної засади, яка б була присвячена захисту прав потерпілого, ми не знаходимо, хоча у ст. 2 цього Кодексу захист прав потерпілого від кримінальних правопорушень розташований на чільному місці серед завдань кримінального провадження. У п. 8 ч. 1 ст. 56 КПК лише закріплене право потерпілого мати представника та в будь-який момент кримінального провадження відмовитися від його послуг. Як бачимо із наведеного, право потерпілого на отримання правничої допомоги за кошти держави є неочевидним при співставленні вказаного формулювання із аналогічним правом підозрюваного, обвинуваченого (п. 3 ч. 3 ст. 42 КПК). Не знаходимо ми у КПК і обов'язку посадових осіб, які керують кримінальним провадженням, призначити представника для потерпілого у порядку забезпечення його безоплатною правничою допомогою, хоча у ст. 49 КПК такий припис і відповідний механізм закріплено щодо підозрюваного, обвинуваченого.

У ст. 14 Закону "Про безоплатну правничу допомогу" (станом на листопад

2024 р.) конкретизовано категорії осіб, що вправі отримувати безоплатну вторинну правничу допомогу. Здійснений аналіз вказаного переліку дозволив виявити категорії осіб, які, будучи потерпілими у кримінальному провадженні, можуть вимагати безоплатного представництва, складання процесуальних документів. Це, зокрема: 1) повнолітні особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній середньомісячний дохід, розрахований відповідно до методики [7], затвердженої Міністерством юстиції України, не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, а також особи з інвалідністю, які отримують пенсію або державну соціальну допомогу відповідно до законів України "Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю" і "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю", у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для працездатної особи; 2) діти; 3) особи, на яких поширюється дія Закону України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту"; 4) внутрішньо переміщені особи (громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах та мають право на постійне проживання в Україні, яких змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (ст. 1 Закону "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб"); 5) громадяни України, які проживають на тимчасово окупованій території або на території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), – на представництво з питань, пов'язаних із захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб (у тому числі про відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на нерухоме майно або його знищення,

пошкодження) у зв'язку із збройною агресією РФ та тимчасовою окупацією території України; 6) ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; 7) особи, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, та особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань; 8) особи, які постраждали від торгівлі людьми, з питань, пов'язаних із захистом їхніх прав, визначених Законом України "Про протидію торгівлі людьми"; 9) особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, з питань, пов'язаних із захистом їхніх прав, визначених законами України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" і "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків"; 10) потерпілі від кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, катування або жорстокого поводження під час воєнних дій чи збройного конфлікту; 11) особи, стосовно яких згідно із Законом України "Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей" встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України (пп. 1, 2, 10, 14, 17, 19, 21-23, 28 ч. 1 ст. 14 Закону України "Про безоплатну правничу допомогу").

На нашу думку, вказані категорії осіб справді можуть вважатися вразливими і потребують соціально-економічної та правової допомоги від держави. Очевидно, що більшість із наведених підстав для отримання представництва за кошти держав пов'язані із збройною агресією РФ, тимчасовою окупацією територій України. Однак, у цілому, такий підхід законодавця до безоплатної правничої допомоги потерпілим від кримінальних правопорушень є обмежений, якщо його порівнювати із забезпеченням права на захист підозрюваних, обвинувачених. Тому, вважаємо, цей перелік потребує обґрунтованого розширення, зважаючи на закріплення права на безоплатний правовий захист для підозрюваних, обвинувачених у ст.ст. 49,

52-53, 330 КПК та у ст. 14 Закону "Про безоплатну правничу допомогу" у значно більшому обсязі.

Також варто вказати на те, що ефективність безоплатної правничої допомоги обмежена для таких категорій потерпілих, які отримують її через низький рівень доходу або як внутрішньо переміщені особи; як ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, жертви нацистських переслідувань, особи, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України. Адже безоплатно правничу допомогу надається вказаним категоріям осіб не більше шести разів протягом бюджетного періоду та одночасно не більше ніж за шістьма рішеннями про надання безоплатної вторинної правничої допомоги, прийнятими центрами з надання безоплатної правничої допомоги (ч. 4 ст. 14 Закону). Подібний "кількісний" параметр має бути скасований, аби зміст права на представництво для потерпілих осіб, як і право на захист підозрюваного, обвинуваченого, був втілений повноцінно, а не як формальний атрибут.

Ідеї розширення безплатного представництва потерпілого у кримінальному провадженні не суперечить покладення на прокурора функції представництва інтересів громадянина (загалом – фізичних осіб) у суді у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист. Також потерпіла особа (окрім недієздатних) повинна надати прокурору письмову згоду на представництво у суді (ч. 2, 4 ст. 23 Закону "Про прокуратуру") [8]. По-перше, такий вид правового представництва передбачений лише для судових стадій кримінального процесу, не поширюючись на стадію досудового розслідування, де переважно відбувається встановлення обставин кримінального правопорушення, заподі-

яної шкоди, формування джерел доказів. По-друге, юридичними підставами для ініціативи прокурора є тільки неповноліття потерпілої особи, визнання її недієздатною або обмежено дієздатною, що звичайно, слушно, проте цілком недостатньо. З цього приводу варто звернутися до чинного КПК, який пов'язує представництво прокурором інтересів окремих категорій громадян також із таким фізичним станом чи матеріальне становищем, похилим віком, через які вони неспроможні самостійно захистити свої права (п. 12 ч. 2 ст. 36 КПК). Однак і цей більш розширений перелік підстав для прокурорського представництва потерпілих осіб істотно поступається забезпеченню права на безоплатну правничу допомогу для осіб, щодо яких ведеться кримінальне провадження, у ст.ст. 49, 52, 53, 330 КПК, Законі "Про безоплатну правничу допомогу".

Крім того, прокурор повинен виступити представником інтересів потерпілого тільки за відсутності у особи законних представників чи їх бездіяльності. Відомо, що як законні представники потерпілого можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності – опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний (ст.ст. 44, 59 КПК). Звичайно, маючи процесуальні повноваження та мотивацію для надання правової допомоги потерпілому, законні представники особи у переважній більшості випадків не мають для цього знань у сфері кримінального права та процесу, досвіду у їх застосуванні. Тож навіть формальна "видима" участь таких законних представників звільняє прокурора від судового представництва потерпілого.

Близьким до нашої позиції є висновок О. П. Герасимчука, який відзначає поширеність думки про достатній захист прокурором інтересів потерпілих в кримінальному процесі. Усталеною дотепер є думка, відповідно до якої права і законні інтереси потерпілого повинні захищати посадові особи, які ведуть процес, і для цього немає необхідності обов'язково залучати адвоката. Насправді ж прокурор не завжди

слідє забезпеченню приватних інтересів особи, якій злочином завдано шкоду. Як правило, він допомагає здійснити права потерпілого тоді, коли це зумовлене публічним інтересом. В інших випадках інтереси потерпілого можуть залишатись поза захистом [9].

Відстоювання прокурором публічно-правового інтересу може бути пов'язано також із відмовою прокурора від підтримання державного обвинувачення, якщо він дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується (ст.ст. 340-341 КПК). У цьому випадку потерпілий взагалі залишається наодинці зі стороною захисту. Як слушно зазначає О. Г. Яновська, у КПК слід закріпити норму про те, що у випадку повної або часткової відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення потерпілий має право заявити клопотання про підтримання обвинувачення в повному обсязі самостійно та про надання представника його інтересів за рахунок державних коштів [10]. Ця пропозиція, вважаємо, має бути врахована при регулюванні права на безоплатну правову допомогу для потерпілих.

Варто вказати, що Офіс Генерального прокурора у зв'язку із збройною агресією РФ щодо України ініціював створення національного Механізму підтримки потерпілих і свідків воєнних та інших міжнародних злочинів, частиною якого є також сприяння вказаним категоріям у доступі до безоплатної правової допомоги. Зокрема, у Концепції реалізації Механізму підтримки потерпілих і свідків воєнних та інших міжнародних злочинів від 11 квітня 2023 р. № 103 [11] передбачено створення відповідних робочих органів (Координаційного центру підтримки потерпілих і свідків як окремого самостійного структурного підрозділу у складі Офісу Генерального прокурора та регіональних координаторів), а також окреслено напрями їх діяльності. У названій Концепції акцентовано на потребах допомоги потерпілим особам, які є дітьми чи належать до осіб старшого віку, особам з особливими потребами, потерпілим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, тортур, тяжких тілесних ушкоджень, членам сімей осіб, смерть яких була безпосередньо спричи-

нена воєнним злочином. Посилена підтримка передбачена для потерпілих від тяжкого, особливо тяжкого воєнного злочину, потерпілих, щодо яких вчиняється кримінальне правопорушення на постійній основі, уразливих чи таких, до яких застосовувались погрози, залякування.

Вважаємо, що вказані категорії потерпілих однозначно повинні мати право на безоплатну правничу допомогу при сприянні з боку прокурорів. Наша думка співпадає із намірами держави, адже для потерпілих від воєнних злочинів заплановано надання таких правових послуг, як 1) роз'яснення потерпілим і свідкам їхніх прав у кримінальному провадженні; 2) допомога потерпілим і свідкам в отриманні юридичної консультації та представництва, включаючи направлення до центрів з надання безоплатної правової допомоги; 3) надання інформації про стан досудового розслідування та судового розгляду, час, дату, місце та результати будь-яких судових засідань відповідно до КПК України; 4) супроводження в суді.

На даний час вже діє Координаційний центр підтримки потерпілих і свідків. Також цього року було створено відділи організації підтримки потерпілих і свідків у прокуратурах дев'яти областей: Київській, Чернігівській, Сумській, Харківській, Луганській, Донецькій, Запорізькій, Херсонській та Миколаївській, завершено конкурс на 19 вакансій координаторів та 9 вакансій начальника відділу [12]. Сподіваємося, що робота новостворених органів буде ефективною і полегшить становище жертв воєнних злочинів, зробить легшим отримання ними правозахисту.

Висновки. Отже, за нашою оцінкою існуючий стан регулювання права потерпілого на правничу допомогу за кошти держави не відповідає засадам верховенства права, рівності, змагальності у кримінальному провадженні. Адже є явний дисбаланс між реалізацією інтересів потерпілого і підозрюваного та їх правом на професійну правничу допомогу у кримінальному провадженні.

Враховуючи проведений аналіз міжнародно-правових актів, чинного законодавства, наукових робіт, ми вважаємо за потрібне запропонувати законодавцю внести відповідні зміни до чинного КПК

і закріпити у п. 8 ч. 1 ст. 56, що потерпілий має право на професійну правничу допомогу представника за кошти держави, якщо: 1) потерпіла особа є недієздатною чи обмежено дієздатною; 2) через фізичну чи психічну травму, що є наслідком кримінального правопорушення, або психічні або фізичні вади не може самостійно реалізувати право на захист своїх законних інтересів; 3) підозрюваний, обвинувачений користується правом на безоплатну правничу допомогу і потерпілий вимагає реалізації такого ж права в рівних умовах; 4) прокурор повністю або частково відмовився від підтримання державного (публічного) обвинувачення; 5) є підстави для представництва потерпілого за кошти держави, визначені у Законі України "Про безоплатну прав-

ничу допомогу"; 6) слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі представника, а потерпілий не залучив його. У ст. 49 КПК для посадових осіб, які керують кримінальним провадженням, слід передбачити обов'язок та процедуру призначення представника для потерпілого у порядку забезпечення його безоплатною правничою допомогою, адже відповідний припис закріплено щодо підозрюваного, обвинуваченого. Таким чином, вважаємо, буде істотно посилено як юридичні, так і фактичні можливості потерпілих відновити свої порушені права. Засади верховенства права, рівності та змагальності сторін кримінального провадження вийдуть на якісно вищий рівень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою, схваленої резолюцією 40/34 ГА ООН від 29.11.1985 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/power.shtml.
2. Підсумковий документ "Основні положення про роль адвокатів", прийнятий на VIII Конгресі ООН із попередження злочинності і поведження з правопорушниками 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835.
3. Директива 2012/29/EU від 25.10.2012 р. "Про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочину". URL: <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/Директива-2012-92.pdf>.
4. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
6. Закон України "Про безоплатну правничу допомогу" від 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.
7. Методика розрахунку середньомісячного доходу для визначення належності осіб до суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу від 15.05.2024 р. № 1445/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0714-24#Text>.
8. Закон України "Про прокуратуру" від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
9. Герасимчук О. П. Теоретичні та практичні аспекти професійного захисту потерпілого. URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11hoppzp.pdf>.
10. Яновська О. Г. Особливості кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 242–245.
11. Концепція реалізації Механізму підтримки потерпілих і свідків воєнних та інших міжнародних злочинів, затв. Наказом від 11.04.2023 р. № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103905-23#Text>.
12. Долучайсь до розвитку системи підтримки потерпілих і свідків: оголошено набір у регіональні відділи. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/doluchaysya-do-rozvitku-sistemi-pidtrimki-poterpilix-i-svidkiv-ogoloseno-nabir-u-regionalni-viddili>.

REFERENCES:

1. Deklaratsiia osnovnykh pryntsypiv pravosuddia dlia zhertv zlochyniv ta zlovzhyvannia vladoiu, skhvalenii rezoliutsiieiu 40/34 HA OON vid 29.11.1985 [Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, adopted by UN GA Resolution 40/34 of 29.11.1985]. Retrieved from https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/power.shtml. [in Ukrainian].
2. Pidsumkovyi dokument "Osnovni polozhennia pro rol advokativ", pryiniaty na VIII Konhresi OON iz poperedzhennia zlochynnosti i povodzhennia z pravoporushnykamy 1990 r. [The final document "Basic Provisions on the Role of Lawyers", adopted at the 8th UN Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders in 1990]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835 [in Ukrainian].
3. Dyrektyva 2012/29/EU vid 25.10.2012 r. "Pro vstanovlennia minimalnykh standartiv shchodo prav, pidtrymky ta zakhystu poterpilykh vid zlochynu" [Directive 2012/29/EU of 25.10.2012 "Establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime"]. Retrieved from <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/Директива-2012-92.pdf> [in Ukrainian].
4. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon vid 28.06.1996 r. № 254к/96-ВР [The Constitution of Ukraine: Law dated 06.28.1996 № 254к/96-ВР]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> [in Ukrainian].
5. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI [The Criminal Procedure Code of Ukraine dated 04.2012 № 4651-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy "Pro bezoplatnu pravnychu dopomohu" vid 02.06.2011 r. № 3460-VI [Law of Ukraine "On Free Legal Aid" dated 02.06.2011 No. 3460-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> [in Ukrainian].
7. Metodyka rozrakhunku serednomisiachnoho dokhodu dlia vyznachennia nalezhnosti osib do subiektiv prava na bezoplatnu vtorynnu pravnychu dopomohu vid 15.05.2024 r. № 1445/5 [The method of calculating the average monthly income for determining the eligibility of persons to the subjects of the right to free secondary legal aid from 05.15.2024. No. 1445/5]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0714-24#Text> [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy "Pro prokuraturu" vid 14.10.2014 r. № 1697-VII [Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office" dated 14.10.2014 No. 1697-VII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> [in Ukrainian].
9. Herasymchuk, O. P. (2011). Teoretychni ta praktychni aspekty profesiinoho zakhystu poterpiloho [Theoretical and practical aspects of professional protection of the victim]. Retrieved from <https://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11hoppzp.pdf> [in Ukrainian].
10. Yanovska, O. H. (2013) Osoblyvosti kryminalnykh provadzen u formi pryvatnoho obvynuvachennia za novym Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy [Peculiarities of criminal proceedings in the form of private prosecution under the new Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*. 1. 242–245 [in Ukrainian].
11. Kontseptsiiia realizatsii Mekhanizmu pidtrymky poterpilykh i svidkiv voiennykh ta inshykh mizhnarodnykh zlochyniv, zatv. Nakazom vid 11.04.2023 r. № 103 [Concept for the implementation of the Mechanism for supporting victims and witnesses of war and other international crimes, approved by Order No. 103 of April 11, 2023]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103905-23#Text> [in Ukrainian].
12. Doluchais do rozvytku systemy pidtrymky poterpilykh i svidkiv: oholosheno nabir u rehionalni viddily [Join the development of the victim and witness support system: recruitment for regional departments announced]. Retrieved from <https://gp.gov.ua/ua/posts/dolucaisyado-rozvitku-sistemi-pidtrimki-poterpilix-i-svidkiv-ogoloseno-nabir-u-regionalni-viddili> [in Ukrainian].